

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT:

1. Lakiehdotusten perustelut

1.1. Laki tuomioistuinsovittelusta

1 luku. Yleiset säännökset

1 §. *Soveltamisala.* *Pykälän 1 momentin* perusteella yleisissä tuomioistuimissa käsiteltäviä riita-asioita voidaan sovittaa siten kuin ehdotettavassa laissa säädetään. Lailla laajennettaisiin yleisten tuomioistuinmenettelyjen mahdollisuuksia sovittaa riita-asioita niin, että voimassaolevasta laista poiketen tuomioistuin voisi yksittäisen asian kohdalla pyrkiä vain sovitteluun osapuolten välisiä kiistakysymyksiä. Lakia sovellettaisiin riita-asioihin, joilla tarkoitetaan oikeudenkäymiskaaren mukaisella hakemuksella tai haastehakemuksella vireillepantavia asioita. Laki koskisi sekä asioita, joissa sovinto on sallittu että niin sanottuja indispositiivisia asioita, joissa asianosaisten sopimusvapautta on rajoitettu. Uusi menettely on suunniteltu lähinnä käräjäoikeuksia silmällä pitäen, mutta ehdotuksen mukaan olisi mahdollista, että lakia sovellettaisiin myös hovioikeuksissa ja korkeimmassa oikeudessa siellä vireillä olevissa asioissa.

Lailla ei kumottaisi tai muutettaisi muualla lainsäädännössä olevia sovittelusäännöksiä, joten esimerkiksi oikeudenkäymiskaaren 5 luvun 26 §:ssä oleva sääntely jäisi ennalleen ja tuomioistuinmenettelyjä velvoittavaksi. Siten olisi mahdollista, että laissa säädettyjen edellytysten täyttyessä sovintoon pyritäisiin vielä riita-asian valmistelun yhteydessä, vaikka tuomioistuinsovittelu asiassa olisi epäonnistunut.

Pykälän 2 momentin perusteella tuomioistuinsovittelu on oikeudenkäynnille vaihtoehtoinen menettely, jossa pyritään ratkaisemaan asia sovinnollisesti tai asiaa sovitteluun helpottamaan asian käsittelyä. Säännöksen mukaan sovittelun ensisijainen tavoite olisi saada asioita ratkaistuksi sovinnollisesti. Tuomioistuinsovittelua voitaisiin kuitenkin hyödyntää myös silloin, kun sovitteluun voidaan helpottaa asian käsittelyä tai ratkaisemista. Tuomioistuinsovittelussa voitaisiin esimerkiksi tavoitella osapuolten yhteisymmärrystä, jos siten voidaan saavuttaa prosessiekonomia etuja oikeudenkäyntiä ja asian käsittelyä kokonaisuutena ajatellen. Näin on muun muassa silloin, jos osapuolten yksimielisyys voisi korvata hitaan tai kalliin asiantuntijaselvityksen.

2 §. *Tuomioistuinsovittelun edellytykset.* Pykälässä säädettäisiin tuomioistuinsovittelun edellytyksistä, joista tärkein olisi se, että kaikki riidan *osapuolet haluavat sovittelua*. Osapuolille tarjottaisiin näin mahdollisuus saada asiansa käsitellyksi vaihtoehtoisessa menettelyssä, jossa heillä on oikeudenkäyntiä parempi mahdollisuus ohjata asian käsittelyä ja lopputuloksen muotoutumista. Kysymys on siinä mielessä riidan palauttamisesta osapuolille, että tuomioistuimen tehtävänä sovittelussa olisi ensisijaisesti tukea osapuolten sovintopyrkimyksiä.

Tuomioistuinsovittelu ei saa estää perustuslain 21 §:ssä jokaiselle taattua oikeutta saada asiansa ratkaistuksi oikeudenkäynnissä. Sen vuoksi sovittelun osapuolille tulee jättää täydellinen vapaus päättää tuomioistuinsovittelun aloittamisesta, tosiasiallinen vaikutusvalta menettelyn suhteen ja oikeus milloin tahansa perustelematta lopettaa tuomioistuinsovittelu. Tuomioistuimessa vireillä olevaa asiaa käsittelevä tuomari voi tosin ehdottaa ja suositella asian siirtämistä tuomioistuinsovitteluun, mutta minkäänlainen painostus tuomioistuinsovittelun suhteen ei ole asianmukaista. Molemmilla osapuolilla tulee olla selkeä käsitys siitä, mitä tuomioistuinsovittelu tarkoittaa ja aito tahto käsitellä asiaa tuomioistuinsovittelussa.

Pykälän perusteella tuomioistuinsovittelun toisena edellytyksenä on se, että käräjäoikeus harkitsee *asian tuomioistuinsovitteluun sopivaksi*. Lakiehdotuksen tavoitteena ei ole, että tuomioistuimen asiarakenne tai tuomioistuimen asema oikeussuojajärjestelmässä sovittelun myötä merkittävästi muuttuisi, vaan sovittelu olisi ennen muuta menettelyvaihtoehto sellaisissa asioissa, joita perinteisesti on käsitelty oikeudenkäynneissä. Koska lain tavoitteena on alentaa prosessikynnystä, voi tuomioistuinsovitteluun tulla myös sellaisia asioita, joita nykyisin ei käsitellä tuomioistuimissa oikeudenkäynnin kalliiden kustannusten takia.

Tuomioistuinsovittelun tarkoituksena ei ole toimia ensivaiheen oikeussuojakeinona taloudelliselta arvoltaan vähäisissä esimerkiksi tavanomaisia asusteita tai pientä kodinelektroniikkaa koskevissa kuluttajansuoja-asioissa, vaan ne tulisi edelleen käsitellä kuluttajansuojaviranomaisten toimesta. Näistä asioista tuomioistuinsovitteluun voitaisiin ottaa ne, joita ei ole saatu ratkaistuksi kuluttajaneuvonnassa, tai jotka ovat taloudelliselta arvoltaan merkityksellisiä sekä asioita, jotka luonteeltaan eroavat tavanomaisesta kuluttajansuoja-asiasta.

Tuomioistuimella on valta harkita myös laajemmin sitä, soveltuuko asia tuomioistuinsovitteluun. Tuomioistuinsovitteluun soveltuvat lähtökohtaisesti kaikki ne asiat, joissa asianosaiset voisivat

tuomioistuinta sitovalla tavalla tehdä sovinnon myös oikeudenkäynnin aikana eli asiat, joissa sovinto on sallittu. Näissä asioissa voi kuitenkin olla sellaisia, joissa sovittelu ei ole paras menettelyvaihtoehto. Tuomioistuimen ei tulisi oma-aloitteisesti suositella sovittelua asiassa, jossa toinen osapuoli on selvästi oikeassa. Osapuolten tahdon mukaisesti myös sellaista asiaa voidaan sovittaa. Sovittelu sopii hyvin asioihin, joissa ratkaisulla ei ole laajempia yhteiskunnallisia vaikutuksia. Sovittelua voidaan siten suositella osapuolten keskinäisissä asioissa, joissa voimassa olevan oikeuden vahvistamisella ei ole yleistä merkitystä.

Voimassa olevan oikeudenkäymiskaaren 5 luvun sovittelusäännöksiä ei aikanaan haluttu rajata vain edellä mainittuihin niin sanottuihin dispositiivisiin riita-asioihin, vaan niissäkin asioissa, joissa sovinto ei ole sallittu, tuomioistuimen tulee pyrkiä sovittelemaan asianosaisten erimielisyyksiä silloin, kun sitä asian laadun perusteella voidaan pitää sopivana. Sama periaate soveltuu myös tuomioistuinsovitteluun.

Tuomioistuinsovittelun ainoana tavoitteena ei ole asian ratkaiseminen, vaan sovittelua voidaan hyödyntää myös silloin, kun se helpottaa asian myöhempää käsittelyä. Uutta menettelyä voitaisiin harjoittaa esimerkiksi lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevissa asioissa, joissa lapsen etu usein parhaiten toteutuu silloin, kun vanhemmat kykenevät sopimaan lastaan koskevista asioista. Sovittelu voi korvata esimerkiksi asiantuntijalausannon hankkimisen ja nopeuttaa ja yksinkertaistaa merkittävästi asian käsittelyä oikeudenkäynnissä. Tuomioistuinsovittelun yhteydessä ei kuitenkaan tehtäisi päätöstä lasten huollosta ja tapaamisoikeudesta, vaan sovittelulla saavutettu lopputulos tulisi vahvistaa täytäntöönpanokelpoiseksi joko oikeudenkäynnissä tai mahdollisesti laissa säädettyssä muussa viranomaismenettelyssä.

Pykälän perusteella sovittelun aloittamisen kolmantena edellytyksenä on se, että sovittelu harkitaan *tarkoituksenmukaiseksi*. Harkitessaan tuomioistuinsovittelun tarkoituksenmukaisuutta tulisi käräjäoikeuden ottaa huomioon se, miten hyvät mahdollisuudet asiassa on päästä sovintoon, missä määrin tuloksettomana päättyvästä sovittelusta olisi haittaa asian myöhemmälle käsittelylle, onko sovittelu sopivaa asianosaisten tiedolliset ja taidolliset erot sekä varallisuuserot huomioonottaen ja onko sovittelu siitä aiheutuvat kustannukset huomioon ottaen perusteltua. Tuomioistuimen tulee torjua epäasialliset pyrkimykset kiertää laissa säädettyjä muita menettelyjä tai muut hyötymistarkoituksessa tehdyt epäasialliset pyrkimykset, joita tällaiseen uuteen menettelyyn saattaa liittyä.

Sovittelun onnistuminen edellyttää molempien asianosaisten aktiivisuutta ja myötemielistä suhtautumista tuomioistuinsovitteeluun ja lisäksi jonkinlaista tuomarin ennakkokäsitystä siitä, että erimielisyyteen olisi löydetävissä sovinnollinen ratkaisu. On myös tärkeää, että osapuolet ymmärtävät ja osaavat tehdä päätöksiä riidan kohteena olevasta asiasta ja että he tässä suhteessa ovat tosiasiallisesti yhdenvertaisessa asemassa. Lisäksi sovittelun ainoana syynä ei saisi olla se, ettei asianosaisella ole varaa oikeudenkäyntiin, vaan sellaisessa tilanteessa asianosaista tulisi neuvua oikeusavun saamisessa.

2 luku. **Tuomioistuinsovittelun aloittamista ja sovittelijaa koskevat säännökset**

3 §. *Tuomioistuinsovittelun aloittaminen. Pykälän 1 momentissa* säädettäisiin siitä, miten tuomioistuinsovitteelu voidaan aloittaa. Se voisi tapahtua kahdella tavalla. Tuomioistuinsovitteelu voidaan hakea käräjäoikeudelle toimitettavalla kirjallisella hakemuksella asioissa, jotka eivät ole muuten vireillä tuomioistuimessa. Tuomioistuinsovitteelu voitaisiin myös aloittaa ilman erillistä hakemusta asiassa, joka on vireillä haastehakemuksen tai hakemuksen perusteella tai esimerkiksi hovioikeudessa valituksen perusteella. Vireillä oleva asia siirrettäisiin tuomioistuinsovitteeluun ja oikeudenkäynti jätettäisiin lepäämään sovittelun ajaksi. Molemmissa tapauksissa sovittelun aloittaminen edellyttää sitä, että riidan osapuolet haluavat sovittelua. Sen vuoksi sovittelua erikseen haettaessa olisi hakemus tehtävä osapuolten yhdessä tai ainakin hakemuksessa tulisi olla luotettava selvitys osapuolten halukkuudesta sovittelun käynnistämiseen. Ei siis riitä, että toinen osapuoli "ei vastusta sovittelun aloittamista", vaan lähtökohtana pitää olla, että molemmat osapuolet ymmärtävät, mitä tuomioistuinsovitteelu tarkoittaa ja haluavat sovittelua. Heidän on myös asennoiduttava myönteisesti siihen ajatukseen, että asiaa sovittelaa.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin, miten tuomioistuinsovitteelu voitaisiin hakea erillisellä hakemuksella. Tuomioistuinsovitteeluä koskevan hakemuksen perusteella sovittelu voitaisiin aloittaa vain käräjäoikeudessa. Sitä ei voisi tehdä enää muutoksenhakutuomioistuimessa. Erillinen hakeminen on tarkoitettu yksinkertaisempiin asioihin, joita osapuolet usein voisivat hoitaa itse. Hakemuksessa tulisi ilmoittaa asia, jossa sovittelua pyydetään. Tällä on tarkoitettu vapaamuotoista kertomusta siitä, mistä osapuolten välisessä erimielisyydessä on kysymys. Lisäksi hakemuksessa olisi ilmoitettava ne perusteet, joilla asia soveltuisi soviteltavaksi. Tällä tarkoitetaan niitä syitä, joiden vuoksi hakija uskoo, että asia voitaisiin saada sovituksi. Hakemuksen sisällölliset vaatimukset olisivat siten erilaiset ja väljemmät kuin haastehakemusta koskevat vaatimukset. Hakemuksessa olisi myös ilmoitettava osapuolet ja heidän yhteystietonsa samalla tavoin kuin

haastehakemuksessa. Asiaa valmisteltaessa ei ole laadittu valmiita lomakkeita sovittelun hakemista varten, mutta esimerkiksi kuluttajariitatyöryhmä (KTM 12/2002) on sellaista esittänyt. Tärkeää on, että hakijaa opastetaan ja neuvotaan sovittelun hakemisessa. Kun asia on siirretty sovittelijalle, hän antaa tarkemmat ohjeet siitä, millaisia asiakirjoja osapuolten on sovittelun aloittamista ja sovittelua varten toimitettava.

Päätöksen tuomioistuinsovittelun aloittamisesta tekee tuomioistuin siinä kokoonpanossa, jossa päätetään asian valmisteluun liittyvistä toimenpiteistä. Käräjäoikeudessa vireillä olevassa asiassa tuomioistuinsovittelusta päättää asiaa valmisteleva tuomari eli puheenjohtaja, kuten asiasta oikeudenkäymiskaaren 5 luvun 5 §:n 1 momentissa säädetään. Hovioikeus tekee päätöksen yhden jäsenen kokoonpanossa oikeudenkäymiskaaren 5 luvun 7 §:n 2 momentin nojalla.

Riita-asian vireillepanolla voi olla monenlaisia vaikutuksia samanaikaisesti tai myöhemmin vireillepantavissa oikeudenkäynneissä. Kun tuomioistuinsovittelu on uudenlainen oikeudellinen instituutio, on syytä pohtia myös *tuomioistuinsovittelun vireillepanon oikeusvaikutuksia*. Oikeudenkäymiskaaren 5 luvussa on säännelty riita-asioiden vireillepanosta. Kanne riita-asiassa nostetaan haasteella. Kantajan asiana on tehdä tuomioistuimelle kirjallinen haastehakemus, jossa kantaja esittää kanteensa (OK 5:1 ja 2). Tämän jälkeen tuomioistuin yleensä antaa haasteen eli kehottaa vastaajaa vastaamaan haastehakemuksesta ilmenevään kanteeseen (OK 5:6-10). Kanteen nostaminen katkaisee vanhentumisajan niissä asioissa, joissa kanteen nostaminen on sidottu määräaikaan. Keskeinen ryhmä määräaikaan sidottuja kanteita ovat eri tyyppiset moitekanteet (esim. testamentin, perinnönjaon, kiinteistösaannon sekä eri yhteisöjen päätösten moittiminen kanneteitse). Myös monet saamisioikeuksia koskevat erityiset vanhentumisajat ovat katkaistavissa vain kanneteitse (ns. kannekatkaiseminen). Tällaisia kannekatkaisemista vaativia säännöksiä on vahingonkorvausoikeudessa (esim. liikennevakuutuslain 279/1959 11 § ja tavaramerkkilain 7/1964 40 §) ja erityisiä sopimustyyppisiä sääntelevissä laeissa (esim. tiekuljetussopimuslain 345/1979 41 §). Yleensä näissä säännöksissä määrätään, että vanhentumisaika voidaan katkaista "panemalla kanne vireille". Nykyisen lainsäädännön perusteella on ratkaisevaa se, milloin haastehakemus saapuu käräjäoikeuden kansliaan.

Tuomioistuinsovitteluhakemuksen kohdalla on lähdetty siitä, että sovittelun hakeminen ei vastaa kanteen vireillepanoa. Esimerkiksi tuomioistuinsovitteluhakemuksen sisältövaatimukset ovat erilaiset kuin haastehakemuksessa, minkä vuoksi hakemuksessa ei välttämättä yksilöidä asianosaisten välistä riitaa vanhentumisajan katkaisemisen edellyttämällä tarkkuudella.

Tuomioistuinsovittelun hakeminen ei sen vuoksi myöskään estä kanteen nostamista tuomioistuinsovittelun kohteena olevassa asiassa edes sinä aikana, kun sovittelu on kesken. Päinvastoin sovittelun osapuolen tulee turvautua kanteen vireillepanoon siinä tilanteessa, jos tuomioistuinsovittelun kuluessa kanteen nostamiselle säädetty määräaika uhkaa kulua umpeen.

Haastehakemuksen jättäminen tuomioistuimelle ei katkaise yleistä 10 vuoden vanhentumisaikaa, joka katkeaa vasta kun vaatimusta koskeva haaste annetaan velalliselle tiedoksi tai häneltä muuten vaaditaan velkaa. Vastaavia muistuttamalla katkaistavia vanhentumisaikoja on myös muissa laeissa, kuten takauksesta ja vierasvelkapanttauksesta annetun lain (361/1999) 19 §:ssä. Oikeuskäytännössä ratkaistaan tapauskohtaisesti se, millainen velasta muistuttaminen tai velan vaatiminen aiheuttaa vanhentumisajan katkeamisen. Kysymys siitä, merkitseekö tuomioistuinsovittelu samalla myös velasta muistuttamista, jouduttaneen arvioimaan tapauskohtaisesti riippuen tuomioistuinsovitteluhakemuksen sisältämisestä tai sovittelussa muuten esille tulleista seikoista.

Jos taas tuomioistuimessa haastehakemuksen, hakemuksen tai valituksen perusteella vireillä olevassa asiassa aloitetaan tuomioistuinsovittelu, ei asian vireilläolo tuomioistuinsovittelun vuoksi katkea, vaan tuomioistuinsovittelua aloitettaessa voidaan samalla määrätä, että asian käsittelyä jatketaan myöhemmin siten kuin oikeudenkäymiskaaren 14 luvun 4 §:ssä säädetään. Kyseistä lainkohtaa säädettyäessä pidettiin jo mahdollisena, että asia voidaan jättää lepäämään sovintoneuvottelujen ajaksi (HE 15/1990 vp. s. 105). Sen jälkeen, kun asia on jätetty lepäämään, asian ottaminen uudelleen käsiteltäväksi edellyttää tuomioistuimen tai asianosaisen toimenpiteitä. Jos lepäämään jätetty asia on riita-asia, asianosaisen on pääsääntöisesti pyydettävä asian käsittelyn jatkamista. Kun asian käsittelyä lepäämään jättämisen jälkeen jatketaan, kysymykseen saattaa riita-asia tulla valmistelun jatkaminen tai uuden pääkäsittelyn toimittaminen. Tavoitteena on, että tuomioistuinsovittelu aloitettaisiin vireillä olevissa asioissa jo valmistelun aikana. Pääkäsittelyn jatkaminenkin voi olla mahdollista lepäämään jättämisen jälkeen, mikäli pääkäsittelyn keskittämistä koskevat säännökset eivät sitä estä (OK 6 luku 11 §).

4 §. *Sovittelija.* Pykälän 1 momentin mukaan asian sovittelusta huolehtii sovittelija. Tämä tarkoittaa sitä, että tuomioistuin osoittaa asialle sovittelijan samalla, kun se päättää tuomioistuinsovittelun aloittamisesta. Pääsääntö olisi, että sovittelijoina toimivat asiaa käsittelevän tuomioistuimen tuomarit. Heitä kutsuttaisiin sovittelijatuomareiksi, jotka voisivat tuomioistuinsovittelussa myös vahvistaa sovinnon osapuolten niin halutessa. Tästä säädetään tarkemmin 8 §:ssä. Eri maissa on

olemassa erilaisia malleja siitä, miten sovitteluasiat jaetaan tuomareiden kesken. Joissakin maissa kaikki tuomarit sovittelevat, kun taas joissakin toisissa maissa sovittelu keskitetään tietyille tuomareille. Mahdollista olisi, että asiaa valmisteleva tuomari siirtäisi asian toiselle tuomarille sovittelavaksi. Tämä voisi olla järkevää esimerkiksi silloin, kun pääkäsittely jätetään lepäämään sovittelun ajaksi. Norjan tuomioistuinsovittelussa on yleisin käytäntö se, että asiaa valmistelevat tuomarit hoitavat tuomioistuinsovittelun ja väistyvät asian jatkokäsittelystä, jos sovintoon ei päästä. Tämän ehdotuksen mukaan asioiden jakaminen jätetään tuomioistuimien tarkemmin harkittavaksi.

Sovittelijoina voisivat toimia myös käräjäoikeuden kärjäviskaalit niissä asioissa, joita he ovat käräjäoikeuslain perusteella toimivaltaisia käsittelemään. Tästä säädettäisiin käräjäoikeuslaissa.

Sovittelijaksi voitaisiin osapuolten suostumuksella määrätä myös muu tehtävään soveltuva henkilö, jos sen on asian edellyttämän asiantuntemuksen tai sovittelun saatavuuden kannalta perusteltua. Muulla henkilöllä tarkoitetaan siis muuta kuin asiaa käsittelevän tuomioistuimen tuomaria tai kärjäviskaalia. Eri maissa on saatu kokemuksia siitä, että ammatilla ei ole ratkaisevaa merkitystä sen suhteen, onko joku hyvä sovittelija vai ei. Tämä johtunee ensinnäkin siitä, että vuorovaikutustaidoilla, osapuolten intressien ja tarpeiden ymmärtämisellä, sinnikkyydellä ja kärsivällisyydellä sekä ihmisten käsittelyllä on sovittelussa tärkeämpi merkitys kuin oikeudenkäynnissä. Tällaisia taitoja on myös muilla kuin lakimiehillä ja tuomareilla. Toisaalta pitkälle erikoistuneilla aloilla voivat erityisalan asiantuntijat paremmin ymmärtää riidan erityispiirteet ja mahdolliset ratkaisutavat. Esimerkiksi rakentamiseen liittyvissä riidoissa rakennusalan ammattilaiset voivat onnistua sovittelijoina lakimiehiä paremmin.

Toinen peruste määrätä sovittelijaksi muu kuin tuomari on sovittelun saatavuus. Sovittelu tapahtuisi usein sovitteluistunnoissa, joissa osapuolten kuuluisi olla henkilökohtaisesti paikalla. Sovittelun houkuttelevuutta parantaisi se, että sovittelu tapahtuu osapuolten asuinpaikkakunnalla. Jos paikkakunnalla ei ole käräjäoikeutta, voi olla tarpeellista määrätä sovittelijaksi joku muu kuin tuomari. Ulkomailta on saatu tietoja myös kulttuurisista esteistä. Joskus riitaan voi liittyä kulttuurisia erityispiirteitä, joita ei haluta saattaa tuomioistuimen ratkaistavaksi, vaan käsitellä ne itse. Tällaisessa tilanteessa voi olla tärkeä etu, että sovittelijaksi voidaan määrätä henkilö, joka nauttii osapuolten luottamusta. Lakiehdotusta valmisteltaessa mahdollisina sovittelijoina on ajateltu asianajajia, julkisia oikeusavustajia, muita lakimiehiä ja muita henkilöitä, jotka soveltuvat sovittelijoiksi. Jos sovittelijana toimii muu kuin tuomari tai julkinen oikeusavustaja, vastaavat osapuolet sovittelijan kustannuksista.

Osapuolten suostumuksella sovittelija voi nimetä avukseen asiantuntijan, jolla on asiantuntemusta niistä kysymyksistä, joita asia koskee. Esimerkiksi Norjassa on saatu hyviä kokemuksia tuomioistuinsovittelusta, jossa tuomarin apuna toimii osapuolten hyväksymä asiantuntija siltä erityisalalta, johon asia liittyy. Tällainen avustaja toisi sovitteluun asian ratkaisemisessa tarvittavaa tietotaitoa alalta, jota tuomari ei oman koulutuksensa ja kokemuksensa perusteella hallitse. Ajatuksena on, että asiantuntija ei välttämättä olisi ko. riidan alan asiantuntija, vaan esimerkiksi rakennusalan riidassa tuomarin apuna voisi toimia kirjanpidon tai taloushallinnon ammattilainen, jos sellaisella tietämyksellä on merkitystä asian ratkaisemisessa. Osapuolet vastaisivat tällaisen sovittelijan apuna toimivan henkilön kustannuksista.

5 §. *Sovittelijan esteellisyys. Pykälän 1 momentissa* säädettäisiin siitä, milloin henkilö on esteellinen toimimaan sovittelijana. Ehdotuksen mukainen pääsääntö on, että sovittelijan esteellisyydestä on voimassa, mitä tuomarin esteellisyydestä säädetään. Sovittelun onnistumisen kannalta on välttämätöntä, että sovittelijalla ei ole omaa intressiä asiassa. Sovittelijan puolueettomuus ja riippumattomuus tuovat sovintomenettelyyn sitä lisäarvoa, jota ulkopuoliselta sovittelijalta edellytetään. Se on tärkeää osapuolten luottamuksen kannalta. Tältä osin sovittelijan asema rinnastuu tuomarin asemaan oikeudenkäynnissä. Tuomarin esteellisyyttä koskevat säännökset ovat pääosin oikeudenkäymiskaaren 13 luvussa.

Pykälän 2 momentissa olisi sovittelijaa koskeva erityissäännös, jonka perusteella sovittelija ei saisi tuomarina käsitellä asiaa, jossa hän on toiminut sovittelijana. Säännöksellä parannettaisiin toisaalta sovittelun luottamuksellisuutta ja toisaalta osapuolten oikeusturvaa niissä asioissa, joissa ei ole päästy sovintoon.

Sovittelijalle säädetty kielto käsitellä asiaa myöhemmin tuomarina näyttäytyy eri tavoin eri tilanteissa. Jos asiaa valmisteleva tuomari itse huolehtii sovittelusta, olisi hän esteellinen jatkamaan tuomarina oikeudenkäynnissä siinä tapauksessa, että sovintoon ei päästä. Jos taas asiaa valmisteleva tuomari siirtää asian toiselle tuomarille soviteltavaksi, voi asia epäonnistuneen sovittelun jälkeen palautua oikeudenkäyntiin hänen käsiteltäväkseen. Jos sovittelijana toimisi muu kuin tuomari, olisi hän esteellinen käsittelemään asiaa esimerkiksi lautamiehenä. Sovittelijana toiminut tuomari ei myöskään saisi käsitellä samaa asiaa uudessa oikeudenkäynnissä. On nimittäin periaatteessa mahdollista, että tuomioistuinsovittelussa ollut asia tulee vielä myöhemmin oikeudenkäynnin

kohteeksi. Näin voi tapahtua esimerkiksi sen jälkeen, jos sovittelu epäonnistuu tai päättyy sovintoon, jota ei vahvisteta.

3 luku. **Menettely tuomioistuinsovittelussa ja sovittelijan tehtävät**

6 §. *Menettely.* Pykälän 1 momentin mukaan sovittelija päättäisi osapuolten kanssa neuvoteltuaan menettelyn järjestämisestä. Sovittelujärjestelmät eroavat oikeudenkäynnistä siinä, ettei sovittelun kulkua säännellä yksityiskohtaisilla menettelysäännöillä. Tuomioistuinsovittelussa on eri maissa omaksuttu lähtökohdaksi, että menettelystä päättää viime kädessä sovittelija. On kuitenkin selvää, ettei hän voi päättää sellaisesta menettelystä, jota osapuolet eivät hyväksy, vaan hänen on neuvottelemalla selvitettävä osapuolten näkemyksiä ja tarjottava heille kokemuksensa pohjalta vaihtoehtoja menettelyn järjestämiseksi.

Sovittelun onnistuminen edellyttää sitä, että sovittelijalla on selkeä näkemys sovittelun etenemisestä ja sen vuoksi sovittelija viime kädessä päättäisi menettelytavoista. Prosessina sovittelu on kuitenkin erilainen kuin oikeudenkäynti. Hyvä sovittelija kykenee aktivoimaan riidan osapuolet yhteistyöhön ja keskusteluun, ja samalla säilyttämään oman rentoutensa ja riippumattomuutensa riidan kohteesta. Tärkeä on myös kyky havainnollistaa ja konkretisoida erimielisyyttä ja sen ydinkysymyksiä. Sovittelijoille menettelyn yksityiskohdat opetetaan yleensä koulutuksessa. On myös mahdollista, että sovittelusta kirjoitetaan käsikirjoja, kuten on tehty Rikos- ja riita-asioiden sovittelussa tai Suomen Asianajajaliiton sovintomenettelyssä.

Ehdotuksessa ei ole haluttu sitoutua mihinkään tiettyyn sovittelumenettelyyn, vaan tältä osin sääntely jätetään avoimeksi. Esimerkkinä voidaan kuitenkin mainita, että Norjan sovittelukokeilun käsikirjassa (Rettsmekling i praksis, Oslo 2001) on selostettu Oslon alioikeuden sovittelua. Siellä erotetaan sovittelun *aloitusvaihe*, *selvitysvaihe*, *sovitteluvaihe* ja *lopetusvaihe*. Aloitussvaiheessa pidetään aloituskokous, jossa esitellään osapuolet, selostetaan sovittelun tarkoitus ja sovitaan aikataulusta sekä menettelystä. Selvitysvaiheessa osapuolet selvittävät suullisesti ja kirjallisesti omia odotuksiaan ja tavoitteitaan sovittelussa. Tärkeää olisi saada esille osapuolten tosiasialliset odotukset ja tarpeet. Sovitteluvaiheessa etsitään ratkaisuvaihtoehtoja ja neuvotellaan sovinnon yksityiskohdista. Lopetusvaiheessa sovinnon ehdot kirjoitetaan sopimusasiakirjaksi ja sovinto voidaan mahdollisesti vahvistaa. Eri sovittelujärjestelmissä pidetään tärkeänä, että sovinto kirjataan asiakirjaksi, sillä kirjoittaminen paljastaa yhteisymmärryksen heikot kohdat ja väärinkäsitykset. Sillä ehkäistään myös myöhempää riitaantumista.

Sovittelulle on tyypillistä, että sovittelu tapahtuu istunnoissa, joissa paikalla ovat ennen muuta riidan osapuolet. Yritysten välisissä riidoissa on tärkeää, että istuntoon osallistuvalla on joko toimivalta sopia asia tai mahdollisuus nopeasti saada sellainen oikeus päämieheltä. Osapuolten sovittelumyönteisyys ja valmius noudattaa sovittuja menettelysääntöjä ovat sovittelun olennaisia tekijöitä, joita tulee harkita jo sovittelua aloitettaessa. Sovitun menettelyn laiminlyöntiä ei säännellä poissaolo- tai muilla sanktioilla, vaan sovittelu, johon osapuolet eivät myötävaikuta, voidaan sovittelijan toimesta heti lopettaa.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin, miten todistelu on ajateltu järjestettävän. Sovittelussa ei olisi varsinaista todistelua oikeudenkäynnin tapaan. Sen sijaan olisi mahdollista, että osapuolten suostumuksella sovittelun aikana kuullaan vapaamuotoisesti muita henkilöitä tai hankitaan muuta, esimerkiksi kirjallista selvitystä tai asiantuntijaselvitystä. Sovittelu ei ole oikeudenkäynti, jossa pyritään vahvistamaan ratkaisun perustaksi todellinen tapahtumienkulku. Joskus sovittelua rasittava epäselvyys voidaan kuitenkin ratkaista helposti kuulemalla henkilöitä vapaamuotoisesti tai hankkimalla esimerkiksi asiantuntijalausunto asiasta, johon sovittelun osapuolten tietotaito ei riitä. Osapuolet vastaavat tällaisen selvityksen hankkimisesta aiheutuvista kustannuksista.

Pykälän 3 momentin nojalla sovittelija voisi neuvotella osapuolen kanssa muiden osapuolten läsnä olematta. Nykyisessä riita-asiain oikeudenkäyntiin liittyvässä sovintomenettelyssä käytännöt vaihtelevat sen suhteen, voiko tuomari keskustella toisen asianosaisen kanssa vastapuolen läsnäolematta. Näkemykset tästä ovat myös oikeuskirjallisuudessa erisuuntaiset. Sovittelujärjestelmille on kuitenkin tyypillistä, että sovittelija voi käydä osapuolten kanssa erillisiä neuvotteluja vastapuolen läsnä olematta. Erillisiä neuvotteluja pidetään erityisesti sovittelun selvitysvaiheessa, kun sovittelija selvittää osapuolille tärkeitä intressejä ja tarpeita. Näitä ei aina haluta saattaa vastapuolen tietoon. Erilliset neuvottelut ovat luottamuksellisia ja siellä esitettyjä tietoja suojataan salassapitovelvollisuudella niin, etteivät osapuolet voi vedota näihin keskusteluihin edes myöhemmässä oikeudenkäynnissä.

7 §. *Sovittelijan toiminta. Pykälän 1 momentin* perusteella sovittelijan toiminnan tulee olla puolueetonta ja tasapuolista. Tällä ei kuitenkaan tavoitella samanlaista roolia kuin tuomarilla oikeudenkäynnissä, sillä sovittelija ei ratkaise asiaa. Sovittelijalla ei ole käytössään pakkokeinoja eikä pidäkään olla. Sovittelijan rooli on kuitenkin näkyvästi menettelyä ja osapuolten psykologisia prosesseja ohjaava. Sovittelua ei voi rakentaa rituaalien ja virka-aseman varaan, vaan toiminta

neutraalina sovittelija edellyttää, että hän saavuttaa molempien osapuolten luottamuksen. Tärkeää on avoimuus ja kyky ymmärtää osapuolten asema ja tilanne. Sovittelijan epämuodollinen, reilu, osapuolia kunnioittava ja asianmukainen toiminta ovat keinoja luoda ilmapiiri, jossa osapuolet tuntevat olonsa turvatuksi, vaikka tilanne on heille ainutkertainen ja outo. Luottamus ja osapuolten aito kokemus siitä, että heidän asiaansa käsitellään huolellisesti ja oikeudenmukaisesti, luovat parhaan perustan hallitulle etenemiselle kohti sovintoa.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin myös, että sovittelijan ensisijainen tehtävä on *auttaa* osapuolia heidän pyrkimyksessään päästä yhteisymmärrykseen ja sovinnolliseen ratkaisuun. Yleisperusteluissa on selostettu sovintoa edistävän (facilitative) ja arvioivan (evaluative) sovittelun eroa. Ehdotuksen mukaan tuomioistuinsovittelu olisi ensi sijassa sovintoa edistävää. Tällaisen lähtökohdan etuna on se, että sovinto syntyy osapuolten oman tahdon mukaisesti, jolloin siihen on helpompi sitoutua kuin sovittelijan muotoilemaan ratkaisuun. Sovintoa edistävässä sovittelussa sovittelija helpottaa ja edesauttaa osapuolten sovintopyrkimyksiä, jolloin sovinnon suunta ja sisältö lähtevät osapuolista ja sovittelussa varmistetaan vain hyvässä järjestyksessä tapahtuva eteneminen kohti sovintoa. Sovittelija pyrkii ennen muuta auttamaan osapuolia joustavuuteen ja yhteistyöhön ongelmanratkaisussaan luomalla keskusteluyhteyden ja tuomalla neuvotteluun keskustelutaitoa, ihmissuhdetuntemusta, sovintoprosessin hallintaa ja päätöksentekotaitoa. Tällaisessa sovittelussa sovittelijan rooli on neutraali ja pikemmin toimintaa tukeva kuin sitä johtava.

Pykälän 2 momentin perusteella sovittelija voisi osapuolten pyynnöstä tai suostumuksella tehdä ehdotuksen asian sovinnolliseksi ratkaisemiseksi. Säännöksen perusteella olisi siten mahdollista, että osapuolten pyytäessä tai heidän suostumuksellaan sovittelija voi ottaa myös aktiivisemmän roolin lopputuloksen suhteen ja arvioida asiaa sekä vaikuttaa sovinnon suuntaan ja sisältöön omilla aloitteillaan ja ehdotuksillaan. Arvioivaan sovitteluun liittyy kuitenkin sellainen vaara, että liian aikaisin tai suoraviivaisesti käytettynä se voi johtaa sovittelun epäonnistumiseen. Siksi sitä ei ole säädetty ensisijaiseksi lähtökohdaksi. Eräissä ulkomaisissa malleissa asian arviointi on menettelyn keskiössä (early neutral evaluation) ja sovittelua koskevien tutkimusten perusteella voidaan päätellä, että asianosaiset voivat usein jopa odottaa, että sovittelijana oleva tuomari tuo sovintoneuvotteluun myös oman oikeudellisen asiantuntemuksensa ja kokemuksensa. Sovittelijan arvioiva rooli tulee selkeästi esille, kun on tarpeen erotella todelliset ja näennäiset vaatimukset tai ottaa kantaa vaatimusten heikkouksiin ja vahvuuksiin. Tämä on tavanomaista silloin, kun osapuolella ei ole juridista neuvonantajaa.

Laissa säädettäisiin arvioivaan sovitteluun liittyen myös siitä, että asiaa arvioidessaan sovittelijan on nojaututtava oikeudelliseen ja muuhun asiantuntemukseensa. Säännös parantaisi sovittelun oikeusturvatakeita niin, että osapuolet voivat luottaa sovittelijan kannanottoihin, vaikka eivät kykene itse arvioimaan niitä asiantuntijan tavoin. Säännös ei tarkoita sitä, että sovittelija ei saisi ehdottaa sellaista sovintoa, joka hänen tietensä ei ole voimassaolevan oikeuden mukainen. Tuomioistuinsovittelussa sovittelija voi niin tehdä, mutta hänen täytyy silloin kertoa, että ehdotuksen mukainen ratkaisu ei kenties olisi lainmukainen.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin, että sovinto voidaan perustaa siihen, mikä katsotaan tarkoituksenmukaiseksi. Riita-asiain oikeudenkäynnin yhteydessä tapahtuvan sovittelun kohdalla on keskusteltu siitä, voiko tuomari ehdottaa sovintoa, joka ei ole aineellisen lainsäädännön mukainen. Erillisille sovittelumenettelyille on tyypillistä, että niissä päädytään osapuolten tarkoituksenmukaisena pitämään ratkaisuun eikä aina voida edes tietää, onko lopputulos voimassa olevan oikeuden mukainen vai ei. Epäselvyyksien välttämiseksi säädettäisiin laissa, että tuomioistuinsovittelussa voidaan hyväksyä osapuolten tarkoituksenmukaisena pitämät sovinnot. Myös sovittelija voi sellaista ehdottaa. Toisin kuin sovittelija, osapuolet voivat milloin tahansa ja vapaamuotoisesti tehdä aloitteita ja ehdotuksia asian sovinnolliseksi ratkaisemiseksi.

8 §. *Sovinnon vahvistaminen.* *Pykälän 1 momentissa* säädettäisiin siitä, että sovinto voidaan vahvistaa tuomioistuinsovittelussa. Sovinnon vahvistaminen edellyttäisi kaikkien osapuolten sovinnon vahvistamista koskevaa pyyntöä. Jotta sovinnon vahvistaminen olisi käytännössä mahdollista, sovinnosta olisi laadittava asiakirja. Jos sovittelijana olisi toiminut tuomari, hän voisi itse vahvistaa sovinnon tai, jos sovittelijana on muu kuin tuomari, sovinto olisi toimitettava vahvistettavaksi siihen tuomioistuimeen, joka on päättänyt sovittelun aloittamisesta.

Sovittelu ei aina päättyisi täytäntöönpanokelpoiseen ratkaisuun, vaan se voisi päättyä tuloksettomana tai se voisi myös päättyä sellaiseen osapuolten väliseen sopimukseen, jota ei vahvisteta täytäntöönpanokelpoiseksi. Siinäkin tilanteessa on tärkeää sovittelijan huolehtia, että sopimus kirjoitetaan asiakirjaksi.

Sovinnon vahvistaminen täytäntöönpanokelpoiseksi tulisi kysymykseen, jos molemmat sovinnon osapuolet pyytävät sen vahvistamista. Silloin on sovinto kirjoitettava asiakirjaksi, jossa ensin määritellään, missä asiassa sovinto on saavutettu. Tämä määrittely on tehtävä samaan tapaan kuin riita-asian haastehakemuksessa tai tuomion kertoelmassa määritellään käsiteltävänä oleva asia, jotta

sovinnon kohteena oleva asia ja ratkaisun vaikutusten ulottuvuus voidaan myöhemmin tarvittaessa ratkaista. Asiakirjaan on kirjoitettava myös sovinnon ehdot sillä tarkkuudella kuin suoritusvelvollisuus kirjoitetaan tuomioon.

Sovinnon vahvistaisi sovittelija, jos sovittelijana on tuomari tai kärjäviskaali. Jos sovittelijana on poikkeuksellisesti joku muu, voisi hän toimittaa asiakirjan tuomioistuimeen vahvistettavaksi. Tässä vaiheessa ei vaadita enää erityistä hakemusmenettelyä. Tuomioistuinsovittelussa saavutettu sovinto voitaisiin vahvistaa, vaikka se perustuisi tarkoituksenmukaisuusnäkökohtiin. Jo sovittelijan olisi varmistauduttava siitä, että sovinto on vahvistamiskelpoinen ja sovinnon osapuolet ovat riittävästi harkinneet asiaan liittyviä näkökohtia. Euroopan neuvoston riita-asioiden sovittelua koskevan suosituksen mukaan asianosaisille on annettava rajoitettu aika harkita sovinnon seurauksia ennen sovintoa koskevan asiakirjan allekirjoittamista.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin sovinnon vahvistamisen aineellisista edellytyksistä ja vahvistetun sovinnon täytäntöönpanokelpoisuudesta. Tuomioistuinsovittelussa aikaansaatu sovinto rinnastetaan vahvistamisedellytysten, moittimisen ja sovinnon täytäntöönpanon osalta voimassa olevaan oikeuteen. Oikeudenkäymiskaaren 5 luvussa ja 20 luvussa säädetään sovinnon vahvistamisesta ja moittimisesta vireillä olevassa asiassa. Näitä säännöksiä sovellettaisiin myös tuomioistuinsovittelussa saavutettuun sovintoon. Tämä merkitsisi muun ohella sitä, ettei pakottavan lainsäädännön vastaisia sopimuksia tai sellaisia sopimuksia, joissa loukataan kolmannen oikeutta, voida vahvistaa. Vastaavasti esimerkiksi lapsen edun perusteella indispositiivisiksi katsottavissa jutuissa, vahvistaa ei voitaisi sopimusta, joka olisi lapsen edun vastainen. Myös Euroopan neuvoston sovittelua koskevan suosituksen mukaan sovintomenettelyssä tehdyt sopimukset eivät saa olla oikeusjärjestyksen perusteiden vastaisia.

Ulosottolain (37/1895) 3 luvun 1 §:n ja 15 §:n perusteella sovinto, jonka oikeus on vahvistanut, pannaan täytäntöön siinä järjestyksessä, kuin laillisen voiman saaneesta tuomiosta on säädetty. Tätä sovellettaisiin myös tuomioistuinsovittelun päätteeksi vahvistettuun sovintoon.

4 luku. **Tuomioistuinsovittelun julkisuus**

9 §. *Menettelyn luottamuksellisuus.* Edellä yleisperustelujen 3.2.8. jaksossa on todettu, että sovittelun tavoitteen toteutumiseksi, asian sopimiseksi, menettely on yleensä voitava käydä luottamuksellisesti. Osapuolet eivät ole halukkaita avomielisesti neuvottelemaan asiasta, jos heillä

on aihetta varautua siihen, että heidän neuvottelussa esittämänsä näkökohdat, erityisesti ne myönnytykset, joihin he olisivat valmiita asian sopimiseksi, voivat tulla sivullisten tietoon.

Samassa yhteydessä on myös havaittu, että sovittelun tavoitteet, toiminnan sisältö ja noudatettavat menettelytavat eroavat perustavanlaatuisesti siitä, mitä ne ovat oikeudenkäynnissä. Tärkein ero on, että sovittelu ei ole oikeudenkäynti, jossa voimassa olevan oikeuden säännöksiä soveltaen järjestettäisiin osapuolten oikeussuhde tarvittaessa vastoin ainakin toisen kantaa. Sovittelu on vapaaehtoisuuteen perustuva neuvotteluprosessi, jossa haetaan osapuolille hyväksyttävää, tarvittaessa lain tahdonvaltaisten säännösten sijasta myös yleisiin kohtuusnäkökohtiin pohjautuvaa sovintoa.

Menettelyä kohtaan tunnettavan luottamuksen turvaamiseksi ehdotetaankin pykälän *1 momentissa*, että menettely lähtökohtaisesti käytäisiin yleisön läsnä olematta. Tästä säädettäisiin momentin ensimmäisessä virkkeessä.

Estettä ei kuitenkaan olisi sille, että osapuolten yhteisen suostumuksen mukaisesti menettely käytäisiinkin samojen julkisuussääntöjen mukaan kuin riita-asian oikeudenkäynti. Tämä todettaisiin momentin jälkimmäisessä virkkeessä. Osapuolet voivat katsoa, että onkin nimenomaisesti eduksi, että heidän sidosryhmänsä voivat halutessaan seurata sovitteluprosessia ja saada tiedon niistä perusteista, joille osapuolet rakentavat sovintonsa. Tällainen menettely voi palvella esimerkiksi liikesuhteita siinä, että yritys viestittää riidan osapuolena, että sillä ei ole salattavaa siinä, mistä syystä ja kenen kanssa se on riitaantunut ja tahtoo näin edistää toimintaansa kohtaan liikemaailmassa tunnettavaa luottamusta.

Silloin kun menettely haluttaisiin käydä oikeudenkäyntiä koskevaa julkisuussääntelyä soveltaen, noudatettaviksi tulisivat myös käsiteltävää asiaa kulloinkin koskevat perusteet, joiden johdosta käsittely toimitetaan yleisön läsnä olematta.

Sovittelumenettelyssä tuomioistuimelle esitettävien asiakirjojen julkisuudesta ei ehdoteta erillisiä säännöksiä, vaan se määräytyisi viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain mukaan.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin siitä, että tuomioistuinsovittelussa vahvistetun sovinnon julkisuudesta on voimassa, mitä tuomioistuimen tuomiosta säädetään. Oikeudenkäynnin julkisuudesta annetun lain 9 §:n nojalla tuomio on lähtökohtaisesti julkinen. Tuomioistuinsovittelu

voi päättyä myös sellaiseen osapuolten sopimukseen, jota ei vahvisteta. Tällaisen sopimuksen julkisuus määräytyisi viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain perusteella, mutta ehdotusta valmisteltaessa on lähdetty siitä, että tällainen sopimus on osapuolten välinen aineellisoikeudellinen sopimus. Siihen ei sovellettaisi viranomaisen asiakirjaa koskevia säännöksiä, ellei sopimusta jätetä viranomaisen haltuun. Tällainen sopimus ei olisi täytäntöönpanokelpoinen.

10 §. *Salassapito. Pykälän 1 momentissa* säädettäisiin sovittelun osapuolten salassapitovelvollisuudesta sovittelussa tehtyjen tarjousten ja myönnytysten osalta. Osapuoli ei ilman vastapuolen suostumusta saisi asian myöhemmässä käsittelyssä ilmaista, mitä tämä on sovintoon pääsemiseksi esittänyt sovittelussa, eikä vedota hänen näin esittämiinsä seikkoihin. Sovittelussa voidaan tehdä tarjouksia ja myönnytyksiä kompromissin saavuttamiseksi ilman, että nämä vastaisivat suoranaisesti niitä vaatimuksia, joita vastapuoleen oikeudenkäynnissä kohdistetaan. Osapuoli voi sovittelussa myös hyväksyä sellaisia ratkaisuja, joita hän ei oikeudenkäynnissä voi hyväksyä. Sovittelussa käytyjen keskustelujen ja siellä tehtyjen esitysten ja myönnytysten vaikutuksia myöhemmässä oikeudenkäynnissä on vaikea ennakoida (ks. esimerkiksi KKO 2002:96). Sen vuoksi on tarkoituksenmukaista säätää, ettei osapuolten sovittelussa tekemiin tarjouksiin ja myönnytyksiin tai muihin sovintoon pääsemiseksi ilmaisemiin seikkoihin voida myöhemmässä oikeudenkäynnissä vedota ilman asianomaisen lupaa. Asian myöhemmällä käsittelyllä on tarkoitettu sekä vireillä olevan asian myöhempää käsittelyä että erillistä oikeudenkäyntiä.

Säännöksen perusteella osapuoli tietäisi jo tuomioistuinsovittelun alkaessa, ettei hän voi myöhemmässä oikeudenkäynnissä ilmaista seikkoja tai vedota niihin myönnytyksiin ja tarjouksiin, joita vastapuoli sovittelussa esittää. Toisaalta osapuoli voi luottaa siihen, ettei hänen sovittelussa tekemiään esityksiä arvioida enää sen jälkeen, jos sovittelu päättyy tuloksettomana. Säännöksen on ajateltu kattavan myös sen, ettei myöskään sovittelijaa tai hänen mahdollista apulaistaan käytännössä voida kutsua todistamaan näistä seikoista.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin sovittelijan ja hänen mahdollisen avustajansa salassapitovelvollisuudesta. He eivät saisi ilmaista sitä, mitä osapuolet ovat heille sovittelussa esittäneet. Säännös suojaa sovittelun luottamuksellisuutta ja vahvistaa osapuolten oikeusturvaa sovittelun jälkeisessä oikeudenkäynnissä, jos sovintoon ei päästä.

5 luku. **Tuomioistuinsovittelusta aiheutuvia kustannuksia koskevat säännökset**

11 §. *Sovittelijalle maksettava korvaus.* Pykälässä säädettäisiin soittelijalle maksettavasta korvauksesta. Jos sovittelijana toimii tuomari tai julkinen oikeusavustaja, olisi heidän toimintansa osapuolille maksutonta. Sama koskisi käräjäoikeuslakiin ehdotettavan muutoksen nojalla sitä tilannetta, että sovittelijana toimisi käräjäviskaali. Jos sovittelijana toimii joku muu, olisi hänellä oikeus saada tehtävästään palkkio ja korvaus hänelle aiheutuneista tehtävän kannalta tarpeellisista kustannuksista. Osapuolet vastaavat sovittelijalle maksettavan korvauksen suorittamisesta.

12 §. *Sovittelukustannusten suoritusvelvollisuus.* Pykälän 1 momentissa säädettäisiin osapuolten velvollisuudesta suorittaa sovittelusta aiheutuvia kustannuksia. Molemmat osapuolet vastaisivat omista sovittelusta aiheutuvista oikeudenkäyntikuluistaan. Tämä tarkoittaa sitä, että he itse vastaisivat omista sovittelusta aiheutuvista selvittely- ja matkakustannuksistaan sekä sovittelun aiheuttamasta työajan menetyksestä ja mahdollisista muista kustannuksista. He myös vastaisivat avustajan tai asiamiehen käytöstä aiheutuvista kustannuksista, kuten avustajanpalkkiosta.

Laissa ei erikseen säädettäisi osapuolten oikeudesta saada sovitteluun oikeusapua, sillä tältä osin oikeusapulain (257/2002) säännökset ovat riittävät. Oikeusapulain nojalla voidaan oikeusapua antaa valtion varoin henkilölle, joka tarvitsee asiantuntevaa apua oikeudellisessa asiassa. Oikeusapuun kuuluu oikeudellinen neuvonta, tarpeelliset toimenpiteet sekä avustaminen tuomioistuimessa. Oikeusapulain 8 §:n nojalla tuomioistuinasiassa voidaan avustajaksi määrätä julkisen oikeusavustajan lisäksi yksityinen avustaja. Oikeusapulain 7 §:n 1 momentin 1 kohdan nojalla oikeusapua ei anneta, jos asialla on hakijalle vähäinen merkitys tai se olisi tarkoituksetonta verrattuna hakijalle siitä koituvaan hyötyyn. Nämä säännökset mahdollistavat oikeusavun antamisen myös tuomioistuinsovittelussa käsiteltävässä asiassa. Säännökset jättävät myös harkintavaltaa sen suhteen, milloin asialla on hakijalle vähäinen merkitys tai oikeusavun antaminen olisi muuten epätarkoituksenmukaista. Edellä on jo säädetty siitä, että julkisen oikeusavustajan palvelu olisi osapuolille ilmaista silloin, jos oikeusavustaja määrätään sovittelijaksi. Tämä ei siis edellyttäisi oikeusapupäätöstä.

Sovittelusta voi aiheutua oikeudenkäyntikulujen lisäksi muita kustannuksia esimerkiksi silloin, jos sovittelussa hankitaan asiantuntijaselvitystä tai kuullaan henkilöitä todistelutarkoituksessa. Tällaiset kustannuksia aiheuttavat toimenpiteet edellyttävät aina osapuolten suostumusta. Näistä sovittelusta

aiheutuvista muista kustannuksista vastaisivat osapuolet puoliksi, elleivät he korvausvastuusta toisin sovi.

Pykälän 2 momentissa selvennettäisiin ja tarkennettaisiin osapuolten keskinäistä korvausvastuuta niin, että heillä ei olisi oikeutta vaatia vastapuolelta korvausta tuomioistuinsovittelusta aiheutuvista oikeudenkäyntikuluista tai maksamistaan sovittelukustannuksista myöhemmin, jos oikeudenkäynti asiassa jatkuu tai erillisessä oikeudenkäynnissä. Säännös parantaisi osapuolten mahdollisuutta ennakoida tuomioistuinsovittelusta heille aiheutuvia kustannuksia. Heitä ei voitaisi myöhemmin velvoittaa suorittamaan vastapuolelle tälle sovittelusta aiheutuneita kustannuksia. Merkitystä ei olisi sillä, onko sovittelu aloitettu erillisellä hakemuksella tai vireillä olevassa asiassa tai onko sovittelu onnistunut tai ei. Oikeudenkäynnin jatkuessa tai erillisessä oikeudenkäynnissä ei osapuoli voisi vaatia vastapuolelta suorittamiaan sovittelukustannuksia, olipa sitten kysymyksessä omat oikeudenkäyntikulut tai oma osuus sovittelukustannuksista. Jos osapuoli sen sijaan ei maksa kolmannelle, esimerkiksi asiantuntijalle tai sovittelijalle, omaa osuuttaan kustannuksista, voisi tällainen ulkopuolinen taho erillisessä oikeudenkäynnissä vaatia osapuolelta suoritusta.

6. luku. **Erinäiset säännökset**

13 §. *Tuomioistuinsovittelun lopettaminen.* Pykälässä säädettäisiin siitä, miten ja milloin sovittelu on lopetettava. Sovittelu lopetettaisiin *pykälän 1 momentin 1 kohdan* perusteella silloin, jos osapuolet sopivat asian. Säännöksessä ei erotettaisi sitä, vahvistetaanko sovinto vai ei, vaan ratkaisevaa on, että osapuolet ovat saaneet asian käsittelyn päätökseen. Säännös kattaisi myös sen tilanteen, että sovittelussa on saavutettu se tulos, jota sovittelulla tavoitellaan. Sovittelua nimittäin voitaisiin edellä säädetyin tavoin hyödyntää myös asioissa, joissa sovinto ei ole sallittu. Niissä sovittelu voitaisiin lopettaa, jos sovittelussa on saavutettu yhteisymmärrys niissä kysymyksissä, joita sovittelussa on käsitelty.

Pykälän 1 momentin 2 kohdan perusteella sovittelu lopetettaisiin, jos sovittelija päättää, ettei sovittelun jatkaminen ole perusteltua. Tällöin siis sovittelija tekisi ratkaisun siitä, että sovittelu ei onnistu eikä sovittelun jatkaminen ole tarkoituksenmukaista. Syitä ei säännöksessä määriteltäisi, vaan ne jäisivät sovittelijan harkintaan. Päätös voisi johtua esimerkiksi siitä, etteivät osapuolet noudata sovittua menettelyä tai osallistu aktiivisesti sovitteluun ja sovittelija näkee sovittelun jatkamisen perusteettomaksi. Sovittelu voi kariutua myös muista syistä johtuen. Osapuolet voivat olla esimerkiksi osaamistasoltaan niin epäyhdenvertaisia, että sovittelussa tosiasiaa hyödynnetään

toiseen tietämättömyyttä ja ymmärtämättömyyttä. Tällöin voi syntyä tilanne, jossa sovittelun jatkaminen ei ole perusteltua. Voi olla myös muita tilanteita, joissa sovittelija näkee, ettei sovittelun jatkaminen ole perusteltua.

Pykälän 1 momentin 3 kohdassa säädettäisiin osapuolten oikeudesta saada sovittelu päättymään milloin tahansa syytä ilmoittamatta. Osapuoli voisi ilmoittaa sovittelijalle tai asianomaiselle tuomioistuimelle, että haluaa sovittelun päättyvän. Osapuolen ei tarvitsisi ilmoittaa siihen mitään syytä. Tämä korostaisi osapuolten määräämisvaltaa sovittelun suhteen ja on olennainen säännös menettelyllisten perusoikeuksien suojaamiseksi. Osapuoli voisi milloin tahansa lopettaa sovittelun ja turvautua oikeudenkäyntiin.

Pykälässä ei säädettäisi siitä, mitä tuomioistuinsovittelun lopettamisesta seuraa, vaan tämä riippuisi tilanteesta. Sovinnon ja sovinnon vahvistamisen vaikutuksia myöhemmän oikeudenkäynnin kannalta on käsitelty jo edellä. Jos oikeudenkäynti on tuomioistuinsovittelun ajaksi jätetty lepäämään, voisivat osapuolet ilmoittaa tuomioistuimelle sovinnosta siten kuin oikeudenkäymiskaaren 20 luvun 1 §:ssä säädetään. Tällöin oikeudenkäynti raukeaa, eli juttu jätetään sillensä. Jos taas sovittelija tai osapuoli päättää sovittelun lopettamisesta, jatkettaisiin asian käsittelyä oikeudenkäymiskaaren 14 luvun 4 §:ssä säädetyllä tavalla pääsääntöisesti asianosaisen aloitteesta. Erillisen hakemuksen nojalla vireillä olevassa tuomioistuinsovittelussa sovittelun lopettaminen päättäisi asian vireilläolon tuomioistuimessa.

14 §. *Muutoksenhaku.* Pykälässä säädettäisiin tuomioistuinsovitteluun liittyvästä muutoksenhausta. Pääsääntö olisi, ettei tuomioistuinsovittelun lopputulokseen voi hakea muutosta. Sovittelu ei nimittäin voi päättyä tuomioon, jossa tuomioistuin auktoritatiivisesta vahvistaisi voimassa olevan oikeuden sisällön yksittäistapauksessa. Sen vuoksi osapuolille ei ole säädetty oikeutta muutoksenhakuun lopputuloksen suhteen. Oikeudenkäymiskaarella on riittävä sääntely sen varalta, että osapuolet riitaantuvat myöhemmin sovinnosta, jonka tuomioistuin on vahvistanut.

Pykälän 1 momentin nojalla osapuoli ei voisi hakea muutosta päätökseen, jolla asiaa ryhdytään sovittelemaan, sovittelua koskeva pyyntö hylätään asiassa, joka jo on vireillä tuomioistuimessa eikä päätökseen, jolla sovittelu todetaan päättyneeksi. Sovittelun aloittaminen edellyttää molempien osapuolten suostumusta, joten sen osalta ei osapuolilla ole oikeussuojan tarvetta. Oikeussuojan tarvetta ei ole myöskään sovittelupyynnön hylkäävän päätöksen osalta asiassa, joka on vireillä hakemuksen tai haastehakemuksen nojalla. Sellaisessa asiassa sovintoa voidaan tavoitella

oikeudenkäynnin yhteydessä ja laissa on jo riittävät muutoksenhakukeinot. Muutoksenhakuoikeutta ei olisi myöskään päätöksestä, jolla sovittelu todetaan päättyneeksi, vaan osapuolen oikeutena olisi tällaisessa tilanteessa jatkaa asian käsittelyä oikeudenkäynnissä.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin muutoksenhakuoikeudesta, joka koskisi sovitteluhakemuksen hylkäämistä asiassa, joka ei ole vireillä tuomioistuimessa, siis erillistä sovitteluhakemusta. Tällaisessa tilanteessa tuomioistuin tarkoituksenmukaisuusperusteella tai muusta 2 §:ssä säädetystä syystä johtuen hylkäisi tuomioistuinsovitteluhakemuksen. Osapuolella olisi tosin siinäkin tilanteessa mahdollisuus panna vireille haastehakemuksen tai hakemuksen nojalla, mutta tarpeelliseksi on katsottu, että osapuoli voisi myös erikseen valittaa hakemuksen hylkäämisestä.

15 §. *Suhde muihin säännöksiin.* *Pykälän 1 momentin* perusteella säädettävä laki ei muuttaisi muualla laissa olevia sovittelua ja sovinnon edistämistä koskevia säännöksiä. Tällaisia säännöksiä on esimerkiksi oikeudenkäymiskaaressa, avioliittolaissa (234/1929) ja laissa lapsen huoltoa ja tapaamisoikeutta koskevan päätöksen täytäntöönpanosta (619/1996).

Ehdotettavassa laissa ei säädettäisi tuomioistuihin asiallisesta, alueellisesta tai oikeusasteellisesta toimivallasta eikä asiamiesten ja avustajien kelpoisuusvaatimuksista, vaan niiden osalta viitattaisiin oikeudenkäymiskaareen. Tarkoituksena ei kuitenkaan ole, että oikeudenkäymiskaaresta haettaisiin oikeusohje aina, kun jotakin kysymystä ei ole säännelty tuomioistuinsovittelusta annetussa laissa. Ajatuksena on nimittäin ollut, että sovittelija ja osapuolet päättävät menettelytavoista ja noudattavat niitä sen vuoksi, että muuten sovittelu voidaan lopettaa. Sovittelussa päätettäisiin esimerkiksi noudatettavasta kutsumismenettelystä, prosessinjohdosta ja pöytäkirjaamisesta.

16 §. *Voimaantulo.* Lakiehdotuksen 16 §:ään on otettu tavanomainen voimaantulosäännös.

1.2. Käräjäoikeuslaki

3 b §. Pykälässä säädetään kärjäviskaalin toimivallasta. Pykälään ehdotetaan lisättäväksi uusi 2 momentti, jossa kärjäviskaali kelpuutettaisiin toimimaan tuomioistuinsovittelusta annetussa laissa säädettyinä sovittelijana niissä asioissa, joita hän on 1 momentin nojalla toimivaltainen käsittelemään ilman erillistä määräystä. Kärjäviskaaliin sovellettaisiin näissä asioissa tuomioistuinsovittelulaissa säädettyjä tuomaria koskevia säännöksiä. Tämä merkitsisi sitä, että

käräjäviskaali voisi vahvistaa sovinnon käsittelemässään asiassa ja hänen toimintansa olisi maksutonta samalla tavoin kuin silloin, kun tuomari toimii sovittelijana.

1.3. Laki valtion oikeusaputoimistoista

1 §. Pykälässä säädetään valtion oikeusaputoimistoista ja niiden tehtävistä. Voimassa olevan lain nojalla oikeusaputoimistot suorittavat niille oikeusapulaissa tai muualla laissa tai asetuksessa säädettyjä tehtäviä. Tuomioistuinsovittelusta annetun lain nojalla olisi eräissä tilanteissa mahdollista, että sovittelijana toimisi muu kuin tuomari ja tätä valmisteltaessa yhtenä huomioon otettavana vaihtoehtona on pidetty julkisen oikeusavustajan määräämistä sovittelijaksi. Jotta sovittelutehtävä voitaisiin suorittaa oikeusaputoimistossa, on siitä säädettävä lailla. Tämän vuoksi pykälään ehdotetaan otettavaksi uusi 2 momentti, jonka nojalla julkinen oikeusavustaja voidaan määrätä toimimaan tuomioistuinsovittelusta annetussa laissa tarkoitettuna sovittelijana. Ehdotuksen johdosta nykyinen 1 momentin toinen lause siirtyisi 3 momentiksi.

2. Tarkemmat säännökset ja määräykset

Lain valmistelun yhteydessä on arvioitu, että sovittelun osalta tarkempia säännöksiä tai määräyksiä ei ainakaan ennen menettelyn aloittamista tarvittaisi. Sen sijaan tuomioistuinsovittelusta perittävästä käsittelymaksusta olisi tehtävä tarvittavat muutokset asetukseen tuomioistuinten ja eräiden oikeushallintoviranomaisten suoritteista perittävistä maksuista (774/1993).

3. Voimaantulo

Ehdotetut lait merkitsisivät uudenlaisen menettelyn kehittämistä tuomioistuimien yhteyteen. Sovittelujärjestelmää valmisteltaessa tuomareiden ja muiden oikeudenkäynnin osapuolten kouluttamista on pidetty tärkeänä. Uusi laki edellyttää myös tuomioistuimien työjärjestysten muuttamista ja töiden suunnittelua. Sen vuoksi on varattava riittävän pitkä aika lakien voimaantuloon valmistautumista varten.

4. Säättämisyjärjestys

Lakiehdotuksessa on pyritty huolehtimaan siitä, että laissa on riittävät oikeusturvatakeet niin, ettei laki heikennä ihmisten oikeusturvaa tai perustuslain 21 §:ssä säädettyä oikeutta saada asiansa

käsitellyksi tuomioistuimessa ja oikeudenmukaisessa oikeudenkäynnissä. Tuomioistuinsovittelu perustuisi aina osapuolten suostumukseen. Osapuolet voisivat milloin tahansa lopettaa sovittelun ja saada asiansa käsiteltäväksi oikeudenkäyntiin. Lisäksi laissa on säädetty muutoksenhausta siinä tilanteessa, että tuomioistuinsovittelua koskeva hakemus hylätään.

Edellä yleisperustelujen 3.2.8. jaksossa on todettu, että tuomioistuimessa harjoitettava sovittelu ei ole lainkäyttötoimintaa, jossa voimassa olevia oikeussäännöksiä sovellettaisiin oikeussuhteisiin. Menettelyä ei siten koskisi perustuslain 21 §:n 2 momentissa säädetty käsittelyn julkisuus oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin takeena. Perusteluissa on esitetty perusoikeusnäkökulmasta hyväksyttäviä perusteita käsittelyn järjestämiseen luottamuksellisena. Tämän vuoksi ehdotettavat lait on säädettävissä tavallisessa lainsäätämisyjärjestyksessä.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

1.

Laki tuomioistuinsovittelusta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 luku**Yleiset säännökset****1 §***Soveltamisala*

Yleisissä tuomioistuimissa käsiteltäviä riita-asioita voidaan sovittaa siten kuin tässä laissa säädetään (*tuomioistuinsovittelu*).

Tuomioistuinsovittelu on oikeudenkäynnille vaihtoehtoinen menettely, jossa pyritään ratkaisemaan asia sovinnollisesti tai asiaa sovittelemalla helpottamaan asian käsittelyä.

2 §*Tuomioistuinsovittelun edellytykset*

Tuomioistuinsovittelun edellytyksenä on, että riidan osapuolet haluavat sovittelua ja tuomioistuin harkitsee asian tuomioistuinsovitteluun sopivaksi ja tuomioistuinsovittelun tarkoituksenmukaiseksi.

2 luku**Tuomioistuinsovittelun aloittamista ja sovittelijaa koskevat säännökset****3 §***Tuomioistuinsovittelun aloittaminen*

Asiassa, joka ei ole vireillä tuomioistuimessa, tuomioistuinsovittelu voidaan aloittaa osapuolten kirjallisesta hakemuksesta. Asiassa, joka on tuomioistuimessa vireillä, tuomioistuinsovittelu voidaan aloittaa asianosaisten pyynnöstä tai heidän suostumuksellaan.

Hakemus tehdään käräjäoikeudelle. Hakemuksessa on ilmoitettava asia, jossa sovittelua pyydetään ja perusteet, joilla asia soveltuisi sovittelavaksi. Lisäksi on ilmoitettava osapuolet ja heidän yhteystietonsa noudattaen soveltuvien osin, mitä oikeudenkäymiskaaren 5 luvun 2 §:n 2 momentissa (768/2002) säädetään haastehakemuksesta.

Tuomioistuin päättää tuomioistuinsovittelun aloittamisesta siinä kokoonpanossa, jossa päätetään asian valmisteluun liittyvistä toimenpiteistä.

4 §

Sovittelija

Asian sovittelusta huolehtii sovittelija. Sovittelijana voi toimia asiaa käsittelevän tuomioistuimen tuomari (*sovittelijatuomari*) tai osapuolten suostumuksella muu tehtävään soveltuva henkilö, jos se on asian edellyttämän asiantuntemuksen tai sovittelun saatavuuden kannalta perusteltua.

Osapuolten suostumuksella sovittelija voi käyttää avustajanaan henkilöä, jolla on asiantuntemusta niistä kysymyksistä, joita asia koskee.

5 §

Sovittelijan esteellisyys

Sovittelijan esteellisyydestä on voimassa, mitä tuomarin esteellisyydestä säädetään.

Sovittelija ei saa tuomarina käsitellä asiaa, jossa hän on toiminut sovittelijana.

3 luku**Menettely tuomioistuinsovittelussa ja sovittelijan tehtävät**

6 §

Menettely

Sovittelija päättää osapuolten kanssa neuvoteltuaan menettelyn järjestämisestä.

Osapuolten suostumuksella voidaan sovittelussa kuulla vapaamuotoisesti henkilöitä ja esittää muuta selvitystä.

Sovittelija voi neuvotella osapuolten kanssa muiden osapuolten läsnä olematta.

7 §

Sovittelijan toiminta

Sovittelijan on toimittava puolueettomasti ja tasapuolisesti. Sovittelijan tulee ensisijaisesti auttaa osapuolia heidän pyrkimyksessään päästä yhteisymmärrykseen ja sovinnolliseen ratkaisuun.

Osapuolten pyynnöstä tai suostumuksella sovittelija voi tehdä ehdotuksen asian sovinnolliseksi ratkaisemiseksi. Asiaa arvioidessaan hänen on nojaututtava oikeudelliseen ja muuhun asiantuntemukseensa.

Sovinto voidaan perustaa siihen, mikä katsotaan tarkoituksenmukaiseksi.

8 §

Sovinnon vahvistaminen

Sovinto voidaan vahvistaa, jos kaikki osapuolet sitä pyytävät. Sovinnosta on tällöin laadittava asiakirja, josta ilmenevät sovinnon kohteena oleva asia ja sovinnon sisältö. Sovittelijatuomari voi itse vahvistaa sovinnon. Jos sovittelijana on muu kuin tuomari, on sovinto toimitettava asianomaisen tuomioistuimen vahvistettavaksi.

Sovinnon vahvistamisessa, moittimisessa ja täytäntöönpanossa noudatetaan, mitä laissa säädetään sovinnosta vireillä olevassa asiassa ja oikeuden vahvistaman sovinnon täytäntöönpanosta.

4 luku**Tuomioistuinsovittelun julkisuus**

9 §

Menettelyn luottamuksellisuus

Sovittelu toimitetaan yleisön läsnä olematta. Osapuolten suostumuksella sovittelu voidaan toimittaa myös oikeudenkäynnin julkisuudesta annetun lain säännöksiä (945/1984) noudattaen.

Tuomioistuinsovittelussa vahvistetun sovinnon julkisuudesta on voimassa mitä tuomioistuimen tuomiosta säädetään.

10 §

Salassapito

Osapuoli ei ilman vastapuolen suostumusta saa asian myöhemmässä käsittelyssä ilmaista, mitä tämä on sovintoon pääsemiseksi esittänyt sovittelussa, eikä vedota hänen näin esittämiinsä seikkoihin.

Sovittelija tai hänen avustajansa eivät saa ilmaista sitä, mitä osapuolet ovat heille sovittelussa esittäneet.

5 luku**Tuomioistuinsovittelusta aiheutuvia kustannuksia koskevat säännökset**

11 §

Sovittelijalle maksettava korvaus

Jos sovittelijana toimii muu henkilö kuin tuomari tai julkinen oikeusavustaja, hänellä on oikeus saada tehtävästään palkkio ja korvaus hänelle aiheutuneista tehtävän kannalta tarpeellisista kustannuksista. Osapuolet vastaavat sovittelijalle maksettavan korvauksen suorittamisesta.

12 §

Sovittelukustannusten suoritusvelvollisuus

Osapuolet vastaavat omista sovittelusta aiheutuvista oikeudenkäyntikuluistaan ja pääluvun mukaisessa suhteessa muista tuomioistuinsovittelusta aiheutuvista kustannuksista, elleivät he korvausvastuusta toisin sovi.

Osapuolilla ei ole oikeutta vaatia vastapuolelta korvausta tuomioistuinsovittelusta aiheutuneista oikeudenkäyntikuluista tai maksamistaan sovittelukustannuksista, mikäli oikeudenkäynti jatkuu, tai erillisessä oikeudenkäynnissä.

6 luku**Erinäiset säännökset**

13 §

Tuomioistuinsovittelun lopettaminen

Tuomioistuinsovittelu on lopetettava, jos

- 1) osapuolet sopivat asian;
- 2) jos sovittelija päättää, että sovittelun jatkaminen ei ole enää perusteltua;
- 3) jos osapuoli ilmoittaa sovittelijalle tai asianomaiselle tuomioistuimelle, että haluaa sovittelun päättyvän.

14 §

Muutoksenhaku

Päätökseen, jolla asiaa ryhdytään sovittelemaan, sovittelua koskeva pyyntö hylätään asiassa, joka jo on vireillä tuomioistuimessa, tai jolla sovittelu todetaan päättyneeksi, ei saa hakea muutosta.

Päätökseen, jolla sovittelua koskeva pyyntö hylätään asiassa, joka ei ole vireillä tuomioistuimessa, saa hakea valittamalla muutosta noudattaen soveltuvien osien, mitä oikeudenkäymiskaaren 25 luvussa säädetään.

15 §

Suhde muihin säännöksiin

Tämän lain estämättä noudatetaan, mitä muualla laissa säädetään sovinnon aikaansaamisesta ja vahvistamisesta.

Tuomioistuimen toimivallan ja oikeudenkäyntiasiamiesten osalta noudatetaan, mitä oikeudenkäymiskaassa säädetään.

16 §

Voimaantulosäännös

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta .

2.

Laki**käräjäoikeuslain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

lisätään 28 päivänä kesäkuuta 1993 annetun käräjäoikeuslain (581/1993) 3 b §:ään, sellaisena kuin se on laissa 1326/1994, uusi 2 momentti seuraavasti:

3 b §

Käräjäviskaali voi toimia tuomioistuinsovittelusta annetun lain (/) 4 §:ssä säädettyinä sovittelijana asiassa, jota hän 1 momentissa säädetyllä tavalla on toimivaltainen käsittelemään ilman erillistä määräystä. Käräjäviskaaliin sovelletaan sovittelijatuomaria koskevia säännöksiä.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta .

3.

Laki**valtion oikeusaputoimistoista annetun lain 1 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan 5 päivänä huhtikuuta 2002 valtion oikeusaputoimistoista annetun lain (258/2002) 1 § seuraavasti:

1 §

Oikeusavun antamista varten valtio ylläpitää oikeusaputoimistoja. Oikeusaputoimistot suorittavat niille oikeusapulaissa (257/2002) ja muualla laissa tai asetuksessa säädetyt tehtävät.

Julkinen oikeusavustaja voidaan määrätä toimimaan tuomioistuinsovittelusta annetussa laissa (/) tarkoitettuna sovittelijana.

Oikeusaputoimistolla voi olla sivutoimisto tai sivuvastaanotto.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta